

DE WERKWEEK 1988 TE GIETHMEN

Piet Bremer, Roelingsbeek 1, 8033 BM Zwolle

SUMMARY

A report is given of the foray of the Dutch Mycological Society at Giethmen (province of Overijssel) in October 1988. Much attention was paid to the Vecht-area with its woods and grasslands. The most interesting fungi of each biotop are listed. Especially at the unfertilized grasslands many rare species were recorded e.g. 16 species of *Hygrocye* and *Camarophyllus* and 3 species of *Geoglossum*. Several new species for the Netherlands were recorded: *Coprinus semitalis*, *Clitocybe strigosa* and *Cortinarius lanatus*.

Inleiding

De jaarlijkse binnenlandse werkweek van de NMV werd in 1987 gehouden van 14 t/m 20 oktober in Giethmen, een gehucht ten zuidwesten van Ommen, vlakbij de Regge. Hoewel het aanvankelijk de bedoeling was vanuit de kampplaats gebieden in Salland te bezoeken is toch de nadruk komen te liggen op de Vechtstreek. Een aantal gebieden in Salland zijn wel bezocht, o.a. bij Raalte en Wijhe.

Zoals gezegd gingen de meeste excursies naar de Vechtstreek, het gebied tussen Dalfsen en Hardenberg. Hoewel in het verleden hier wel excursies zijn gehouden behoort het gebied geenszins tot de goed bekende gebieden. Het is een bosrijke streek met veel bebossingen van heidevelden en zandverstuivingen. Het Vechtdal zelf is een afwisselend gebied waar oude Vecht-meanders, rivierduinen, steeds intensiever gebruikt cultuurgrasland en natte en droge bosjes elkaar afwisselen. De herfst van 1988 mocht er voor wat de paddestoelen betreft zijn. Door de natte zomer en herfst waren in veel terreinen veel paddestoelen te vinden, zowel in de bossen als in de graslanden.

De deelname aan de werkweek was goed te noemen. Het aantal deelnemers komt overeen met dat van vorige in Nederland gehouden werkweken. Veel bekenden van vorige werkweken waren aanwezig op deze zevende Nederlandse werkweek (na werkweken te Bremerberg, Paasloo, Bakkeveen, Buurse, Veere en Griendtsveen). Per dag werden meestal twee excursies gehouden, en er werd zoals gebruikelijk 's middags en tot in de late avond ijverig gewerkt aan het verzamelde materiaal.

Voor ligging van de genoemde gebieden zie fig. 1.

Droge voedselarme bossen

De droge bossen leverden een wisselende oogst op. De op de eerste dag van de werkweek bezochte Archemerberg bleek grotendeels begroeid met vergraste dennenbossen, maar juist op de niet vergraste gedeelten werden vrij veel soorten gevonden, waaronder *Cortinarius fusisporus* en *Amanita gemmata*. Erg soortenrijk bleek het landgoed Eerde, waar op een ochtendexcursie meer dan 170 soorten werden genoteerd. Voor een groot deel waren dit algemene soorten. Langs de Hammerweg (de provinciale weg van Ommen naar Den Ham) werden *Russula solaris* en *Inocybe hirtella* var. *hirtella* gevonden. Het bijzondere van laatstgenoemde was dat het een variëteit bleek te zijn met vier sporen per basidium i.p.v. de gebruikelijke twee.

Ook de excursies naar andere droge bossen leverden niet veel bijzonderheden op. In het Beerzerveld werd tijdens een kort bezoek de zeldzame *Tyromyces fragilis* verzameld, in de

Figuur 1. Ligging van de bezochte gebieden.

1. Archemerberg	9. Kleine Kampen	17. Landgoed 't Reelaer
2. Archem	10. Rheezermaten	18. Lutenbergerven
3. Landgoed Eerde	11. Leusener Maan	19. Boswachterij Ommen
4. Junner Koeland	12. Plaggemars	20. Beerserveld
5. Arriër Koeland	13. Veerslootlanden	21. Larinksmars
6. De Stekkenkamp	14. Landgoed De Gelder	22. Engbertsdijkvenen
7. De Mars	15. Landgoed Den Alerdinck	
8. Prathoek	16. Landgoed Den Berg	

Boswachterij Ommen op de wand van een diepe kwelwatervoerende greppel o.a. *Russula pumila*. Deze werd tijdens de werkweek op betrekkelijk veel plaatsen aangetroffen, niet zozeer in elzenbroekbos maar onder elzenrijen.

Mycologisch rijker bleek het landgoed 't Reelaer, gelegen tussen Raalte en Heino. Eén van de oprijlanen vanaf de Rijksweg bleek een groot aantal bijzondere soorten op te leveren. Er werden drie soorten *Pholiotina* gevonden, waaronder *Pholiotina rugosa* en *P. appendiculata*. Eerstgenoemde is een uiterst zeldzame soort. Vondsten van *Inocybe atripes* en *I. bongardii* waren opmerkelijk. Het zijn soorten van voedselrijke, niet verzuurde bodems in

Fluviatiel en Krijtdistrict. Hun voorkomen hier hangt ongetwijfeld samen met de zeer basische cementafval die als wegverharding is gebruikt. Door af- en uitspoeling is er waarschijnlijk een gradiënt gerealiseerd van sterk basisch naar zuur. Niet minder vermeldenswaardig is de vondst van *Mycenella bryophila* en van de vroeger algemene, nu zeldzame *Cantharellus tubaeformis*.

Het landgoed Den Alerinck leverde o.a. *Peniophora rufomarginata* op, een zeldzame korstvormige schimmel die gebonden is aan lindetakken. Het landgoed Den Berg bleek een mooie lanenstructuur te hebben. De mycologisch interessantste vondst werd aan het begin van de excursie gedaan en betrof *Ripartites strigiceps*.

In het Eerder Achterbroek werden de zeldzame *Coprinus echinosporus* en *C. phlyctidosporus* gevonden, gezamenlijk groeiend op een stuk hout gelegen op een bemeste plek. Deze vondst komt sterk overeen met de waarneming van Jonker (1984). In het gebied werd ook een *Cortinarius* verzameld die later gedetermineerd werd als *Cortinarius lanatus*.

Natte bossen

Het aantal natte bossen dat werd bezocht was beperkt. De Plaggenmars in het Vechtdal is een gebied met overgangen van droog eiken-berkenbos naar kleine stukjes elzenbroek en wilgenopslag. Tijdens het bezoek werden meer dan 140 soorten waargenomen. Opvallend was de vondst van *Agrocybe praecox*, een voorjaarspaddestoel, die blijkbaar ook in de herfst aanwezig kan zijn. Op verschillende plekken, vaak op steilere gedeelten met overgangen van beide typen bos werd *Pholiotina rugosa* gevonden. Eveneens bijzonder waren de vondsten van *Mycena picta*, *Clitocybe houghtonii* en *Psathyrella reticulata*, een zeer zeldzame soort die eerder in de Flevopolders is waargenomen (Arnolds et al. 1988).

Een ander nat bos betreft het landgoed De Gelder, gelegen te Wijhe, binnen de invloedssfeer van de IJssel op een kleiige bodem. Diverse zeldzame en bijzondere soorten, kenmerkend voor het Nederlandse rivierengebied (Fluviatiel district) werden gevonden. Te noemen zijn de naar *Pelargonium* ruikende *Lactarius decipiens*, *Russula decipiens*, *R. pseudointegra*, *R. violeipes* f. *citrina* en *Coprinus picaceus*.

Droge rivierduingraslanden

Langs de Vecht zijn een groot aantal rivierduinen gelegen, waarvan een belangrijk deel in beheer is bij Staatsbosbeheer. Op deze rivierduinen komen droge schraalland-vegetaties voor met o.a. Gewoon struisgras (*Agrostis capillaris*), Muizeoortje (*Hieracium pilosella*), Wilde tijm (*Thymus serpyllum*) en Akkerhoornbloem (*Cerastium arvense*). Een uitgebreide beschrijving van deze vegetaties is te vinden in Reimerink et al. (1978).

Een eerste bezoek werd gebracht aan het Junner Koeland. Bas et al. (1988) vermelden voor dit terrein 5-6 soorten *Hygrocybe*. Nu werden in dit uitgestrekte gebied met 45 ha rivierduin-grasland een negental Wasplaten ontdekt, n.l. *Hygrocybe miniatus*, *H. psittacinus*, *H. flavescens*, *H. ceraceus*, *H. fornicatus*, *Camarophyllus niveus*, *C. pratensis*, *C. russocoriaceus* en *C. fuscescens*. In het terrein werd een voor ons land nieuwe soort *Clitocybe* gevonden, n.l. *Clitocybe strigosa*.

Mycologisch nog rijker bleek het aan de andere zijde van de Vecht gelegen Arriër Koeland. Het bleek de "verrassing" van de werkweek. Tijdens een eerste bezoek werd een witbepoederde Inktzwam gevonden bij de zuidelijke ingang van het terrein. Het bleek een nieuwe soort voor Nederland, n.l. *Coprinus semitalis*. Deze door Orton beschreven soort viel op door een sterk witgrijze melige bedekking van de hoed. Orton & Watling (1979) noe-

men deze bodembewonende soort niet ongewoon voor Engeland en Schotland. Voor Wasplaten bleek het terrein nog rijker dan voornoemde Junner Koeland. Er werden 10 soorten waargenomen, waaronder *Hygrocybe unguinosa*, *H. insipidus* en *H. coccineus*. Voorts werden vier soorten Aardtong gevonden, n.l. *Geoglossum fallax*, *G. glutinosum*, *G. nigrum* en *Trichoglossum hirsutum*. Al deze soorten kwamen vooral voor aan de noordrand van het terrein. Hier is het terrein erg reliëfrijk, door het grote aantal door mieren (vooral Gele weidemier) opgeworpen zandhopen.

Verder werd nog *Rhytisma salicinum* in dit gebied gemeld. Deze soort, die niet in de Standaardlijst voorkomt, is vroeger regelmatig in Nederland waargenomen (Oudemans, 1905) maar waarschijnlijk nadien vele tientallen jaren lang door de mycologen over het hoofd gezien. Tot 1970 was dit deel van het Arriër Koeland in agrarisch gebruik. Nadien is het in beheer bij SBB. Er is echter nooit gemest, i.t.t. de rest van het koeland waar tot 1970 plaatselijk bemesting optrad. Het gebied wordt - net als het Junner Koeland - extensief met pinken beweide (Bastiaens, 1979).

Het succes van de bezoeken aan beide Koelands leidde ertoe dat tijdens de werkweek ook diverse andere rivierduinen tussen Hardenberg en Ommen werden bezocht. In het rivierduin-grasland van de Prathoek werden twee Wasplaat-soorten waargenomen. Bijzonder was de vondst van *Entoloma velenovskyi* in het grasland.

Een ander terrein, De Kleine Kampen (bij Hardenberg), bestaat enerzijds uit Dotterbloemhooiland, anderzijds uit rivierduingrasland. Op het oog leek het terrein geschikt voor *Hygrocybe*'s, maar ze werden niet gevonden. Wel bleek in het Dotterbloemhooiland de zeer zeldzame *Conocybe alboradicans* voor te komen.

Ook in de Rheezer maten, onder de rook van Hardenberg, werden in het grasland weinig paddestoelen gevonden. Het gebied bestaat grotendeels uit Dotterbloemhooilanden. Hier werd de zeldzame *Dermoloma cuneifolium* verzameld. In het rivierduingrasland bleek na thuiskomst de zeldzame *Entoloma favrei* verzameld te zijn. Ook enkele kleine rivierduinen elders langs de Vecht leverden niet datgene op wat we hadden verwacht.

De grote rijkdom van het Arriër en Junner Koeland bleek dus elders niet voor te komen. Zeer waarschijnlijk hangt dit o.a. samen met de bijzondere terreingesteldheid van beide Koelands. Nergens komen langs de Overijsselse Vecht zulke goed ontwikkelde reliëfrijke graslanden met oude mierebulten voor als juist in beide Koelands.

Natte schraallanden

Tijdens de werkweek werden een drietal natte schraallanden bezocht. Het Luttenberger-ven betreft een afwisselend gebied met blauwgrasland, natte Draadzegge-rijke vegetaties, rietland en vooral ook wilgenbroek. In het gebied komt nog een van de laatste Nederlandse populaties van de Moerassmele (*Deschampsia setacea*) voor, evenals Parnassia (*Parnassia palustris*) en Spaanse ruiter (*Cirsium dissectum*). Er werden meer dan 100 soorten paddestoelen waargenomen, waaronder *Hygrocybe laeta* en *Leptoglossum griseopallidum*.

Op dezelfde dag werden de Veerslootslanden bezocht. Dit is een ruim 15 ha groot gebied met blauwgrasland, borstelgrasland, kalkrijk laagveenmoeras en een oud vervallen kooibos. Het blauwgrasland is goed ontwikkeld met veel bijzondere soorten zoals Knotssegge (*Carex buxbaumii*), Vleeskleurige orchis (*Dactylorhiza incarnata*) en Parnassia (*Parnassia palustris*), wat samenhangt met het optreden van kalkrijke kwel. In dit gebied werden eerder mycologische gegevens verzameld tijdens onderzoek in het kader van de provinciale milieu-in-

ventarisatie (Bremer et al., 1985). Er werden toen o.a. *Lactarius lilacinus* en *Entoloma lucidum* gevonden.

De meeste paddestoelen groeiden in het kooibos, de bijzondere soorten groeiden vooral in het blauwgrasland, waaronder drie soorten *Hygrocybe*: *H. conica*, *H. cantharellus* en de zeldzame *H. glutinipes*, die groeide op de overgang van een greppel en droog blauwgrasland. Opvallend was dat de Wasplaten alle in de zuidwesthoek van het terrein groeiden. Juist hier treedt kalkrijke kwel op en wordt in droogteperioden Calcium-rijk oppervlaktewater binnengelaten. In deze hoek groeien juist ook enkele kalkminnende hogere planten, zoals de eerder genoemde *Parnassia* en bladmossen, zoals de zeldzame *Drepanocladus lycopodioides* (Dijkstra & Bremer, 1987).

Een derde schraalland, de Leusener Maan gelegen op de flank van het Vechtdal, leverde op de laatste excursiedag weinig op. Het gebied dat uit schraalland en trilveenvegetaties bestaat is v.w.b. hogere planten belangrijk o.a. door het veel voorkomen van Stijf struisriet (*Calamagrostis neglecta*), terwijl hier nog recent Zaagblad (*Serratula tinctoria*) is waargenomen (mond. med. J.Kleuver). Het gebied bleek kletsnat te zijn en nog niet gemaaid (!).

Nagekomen bericht:

Van de Mariënborg werd de soort *Phlebia lilascens*, nieuw voor Nederland, gemeld.

LITERATUUR

- Arnolds, E. (1984). Standaardlijst van de Nederlandse macrofungi. Coolia 26 supplement.
- Arnolds, E., Jansen, E., Keizer, P.J. & Veerkamp, M. (1988). Standaardlijst van de Nederlandse macrofungi. Supplement 1.
- Bas, C., Kuyper, Th.W., Noordeloos, M.E. & Vellinga, E.C. (1988). Flora agaricina neerlandica 1.
- Bastiaens, H. (1979). Beheersrichtlijnen voor het Arriër koeland. Landbouwhogeschool Wageningen, Vakgroep Natuurbeheer.
- Bremer, P., Gerritsen, G.J., Kogel, T.J. de & Dijkstra, A.J. (1985). Flora en fauna van het Staphorsterveld. Rapport Milieuinventarisatie Overijssel.
- Dijkstra, A.J. & Bremer, P. (1987). De najaarsexcursie in 1985 naar het Staphorsterveld. Buxbaumia 20:4-14.
- Jonker, G.H. (1984). *Coprinus echinosporus* en *C.phlyctidosporus* gezamenlijk voorkomend op een houtblok. Coolia 27(3):51-55.
- Kits van Waveren, E. (1985). The Dutch, French and British species of *Psathyrella*. Persoonia Supplement vol. 2.
- Orton, P.D. & Watling, R. (1979). British Fungus Flora. Agarics and boleti 2. Coprinaceae. Part 1: *Coprinus*.
- Oudemans, C. A. J. A. (1905). Catalogue raisonné des Champignons des Pays-Bas. Verh. K. Akad. Wetensch. Amsterdam, Sectie 2, 11: 1-558.
- Reimerink, H.G.A., Bokhorst, J.G., Grotenhuis, J.W. & Scharenburg, C.W.M. (1978). Integraal structuurplan Noorden des lands. Regionaal milieu-onderzoek. Deelrapport 22. Vechtdal.